

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น

ประเทศไทยและญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์ระหว่างกันมาช้านานตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี โดยมีมูลเหตุทางด้านการค้าเป็นจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ การค้าระหว่างกันขยายตัวเพิ่มขึ้นปรากฏว่าส่วนใหญ่ประเทศไทยเป็นฝ่ายเกินดุลการค้ากับญี่ปุ่น ในขณะที่เดียวกันญี่ปุ่นก็ให้ความสนใจต่อการเข้ามาขยายกิจกรรมต่าง ๆ ในประเทศไทย เป็นผลให้ทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศถูกนำมาใช้เพื่อการขยายการผลิตมากขึ้น เช่น ข้าวและคิงกุก เป็นต้น ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2492 - 2498 การค้าระหว่างประเทศไทยและญี่ปุ่นมีข้อตกลงทางการค้าและการชำระเงิน (Trade and Payment Agreements) การชำระหนี้สินค้าทำโดยเปิดบัญชีเงินเชื่อ (Credit Account) การค้าระหว่างสองประเทศเริ่มมีมูลค่าใกล้เคียงกัน¹

นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา การค้าระหว่างประเทศไทยและญี่ปุ่นได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และญี่ปุ่นก็ได้ก้าวเข้ามาเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของไทยจนกระทั่งปัจจุบัน ปรากฏว่าในช่วงเวลา 20 กว่าปีที่ผ่านมา ประเทศไทยตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบดุลการค้ากับญี่ปุ่นตลอดมา ดังจะได้สรุปถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าในประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้

2.1 โครงสร้างและแนวโน้มการค้าระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น

2.1.1 โครงสร้างการค้า

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน การค้ากับต่างประเทศของไทยได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากมูลค่าเพียง 18,236 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น

¹ เขียน ชีระวิทย์, ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับญี่ปุ่น (สิ้นสุดปี พ.ศ. 2517) (สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2517), หน้า 127.

41,731 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2513 และเพิ่มสูงถึง 371,174 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2524 โดยมีการค้ากับญี่ปุ่นคิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 3,993, 13,877 และ 73,760 ล้านบาท ในช่วงเวลาเดียวกัน หรือเท่ากับร้อยละ 22, 33 และ 20 ของมูลค่าการค้ารวมของไทย จะเห็นได้ว่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่นมีสัดส่วนลดลง แต่กระนั้นก็ตามญี่ปุ่นก็ยังคงความเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญทั้งด้านตลาดสินค้าออกและแหล่งนำเข้าสินค้าที่สำคัญเป็นอันดับหนึ่งของไทยตลอดมา (ดูตารางที่ 2.1 - 2.3)

การส่งออก การส่งสินค้าออกของไทยไปญี่ปุ่นในช่วงที่ประเทศไทยเรี
นโยบายการพัฒนาประเทศโดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 25
สินค้าออกของไทยไปญี่ปุ่นโดยเฉลี่ยปีละ 2,094 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 18 ข
สินค้าออกรวมของไทย สินค้าออกของไทยไปญี่ปุ่นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 -
2514) และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) มีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
โดยเฉลี่ยปีละ 3,423 และ 10,806 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 23 และ 25 ของมูลค่า
สินค้าออกรวมของไทย และแม้ว่าในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) สินค้า
ออกของไทยไปญี่ปุ่นมีมูลค่าโดยเฉลี่ยปีละ 19,117 ล้านบาท เมื่อเทียบกับสัดส่วนกับมูลค่าสินค้า
ออกรวมของไทยแล้ว ปรากฏว่ามีแนวโน้มลดลงเหลือเพียงร้อยละ 18 แต่กระนั้นก็ตามญี่ปุ่น
ก็ยังคงเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญเป็นอันดับหนึ่งของไทย

การนำเข้า การนำสินค้าเข้าของไทยจากญี่ปุ่นในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) มีมูลค่าโดยเฉลี่ยปีละ 4,505 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ
32 ของมูลค่าสินค้าเข้ารวมของไทย สินค้าเข้าของไทยจากญี่ปุ่นมีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - 2514) คิดเป็นมูลค่าโดยเฉลี่ยปีละ 9,207
ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 37 ของมูลค่าสินค้าเข้ารวมของไทย สำหรับในช่วงแผนพัฒนาฯ
ฉบับที่ 3 และ 4 ประเทศไทยนำสินค้าเข้าจากญี่ปุ่นมีมูลค่าโดยเฉลี่ยปีละ 18,203 และ 38,724
ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 33 และ 26 ของมูลค่าสินค้าเข้ารวมของไทย จะเห็นว่าสัดส่วน
การนำสินค้าเข้าของไทยจากญี่ปุ่นมีแนวโน้มลดลง ทั้งนี้เนื่องจากการนำเข้าจากแหล่งอื่นมีมูลค่า
เพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะการนำสินค้าเข้าน้ำมันเชื้อเพลิงจากกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง

คุณการค่า ประเทศไทยมีฐานะขาดคุณการค่ากับญี่ปุ่นอย่างรวดเร็ว และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นมาตลอดนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498 ยอดขาดคุณการค่าประมาณ 121 ล้านบาท เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉลี่ยประมาณปีละ 2,411 ล้านบาท ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1 และปรากฏว่าสัดส่วนยอดขาดคุณการค่ารวมของประเทศไทยเป็นการขาดคุณการค่ากับญี่ปุ่นเกือบทั้งหมด แม้ว่าสัดส่วนการขาดคุณการค่ากับญี่ปุ่นต่อคุณการค่ารวมของไทยในระยะต่อมา จะมีอัตราเฉลี่ยลดลง แต่การขาดคุณการค่ากับญี่ปุ่นก็มีมูลค่าในระดับสูงไม่ต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของยอดขาดคุณการค่ารวมของไทย มูลค่าคุณการค่ากับญี่ปุ่นในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 2 - 4 มีมูลค่าโดยเฉลี่ยปีละประมาณ 5,784, 7,397 และ 19,587 ล้านบาท ตามลำดับ

หากพิจารณาสถานะการการค้าระหว่างประเทศทั้งสองในด้านของญี่ปุ่น (ดูตารางที่ 2.๑) ในช่วงเวลาเดียวกันแล้ว จะเห็นว่าสัดส่วนการค้าของญี่ปุ่นกับไทย ทั้งในด้านการส่งออกและการนำเข้ามีสัดส่วนค่อนข้างต่ำ และยังมีแนวโน้มลดลงมาตลอด ในด้านการส่งออกของญี่ปุ่นมายังประเทศไทย สัดส่วนเฉลี่ยประมาณร้อยละ 3.1, 2.6, 1.8 และ 1.5 ของมูลค่าสินค้าออกรวมของญี่ปุ่น ตามลำดับ ส่วนในด้านการนำเข้าของญี่ปุ่นจากไทยสัดส่วนเฉลี่ยประมาณร้อยละ 1.5, 1.2, 1.3 และ 1.0 ของมูลค่าสินค้าเขารวมของญี่ปุ่น ตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป ลักษณะโครงสร้างของการค้าระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่นเป็นไปในลักษณะที่ฝ่ายไทยต้องพึ่งพาญี่ปุ่นอย่างมากทั้งในด้านการส่งออกและการนำเข้า ในขณะที่ญี่ปุ่นพึ่งพาไทยในระดับต่ำมาก อีกทั้งยังมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ จึงเป็นเครื่องชี้ได้อย่างชัดเจนว่าประเทศไทยเป็นประเทศคู่ค้าที่มีฐานะอำนาจต่อรองน้อย ฉะนั้น โอกาสที่จะเสียเปรียบในการเจรจาต่อรองทางการค้าจึงมีมาก

2.1.2 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการค้าต่างประเทศของไทยกับญี่ปุ่น¹

ลักษณะขององค์ประกอบการค้าต่างประเทศของไทยนับแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง จนถึงช่วงที่ประเทศไทยเริ่มประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจในระยะแรก (แผนพัฒนา

¹ การศึกษาโครงสร้างการค้าต่างประเทศในที่นี้วิเคราะห์โดยการแบ่งกลุ่ม

ฉบับที่ 1 และ 2) ยังคงเป็นไปตามลักษณะโครงสร้างการผลิตซึ่งประเทศไทยมีพื้นฐานการผลิตที่ภาคเกษตรผลิตสินค้าเพียงไม่กี่ชนิด จำพวกสินค้าขั้นปฐมและแร่ธาตุ เช่น ข้าว ไม้สัก ไม้สัก และยางพาราเพื่อการส่งออก และนำสินค้าเข้าจำพวกสินค้าสำเร็จรูปต่าง ๆ เช่น สิ่งทอ และสินค้าประเภทหัตถกรรมโรงงาน เช่น ผลิตภัณฑ์เหล็กและเครื่องใช้อุปโภคต่าง ๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การค้าต่างประเทศของไทยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบ (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 3 เป็นต้นมา) โดยที่การส่งสินค้าออกขั้นปฐมมีการกระจายชนิดมากขึ้น และสินค้าที่มีบทบาทเพิ่มขึ้นมีทั้งสินค้าอุตสาหกรรมประเภทอาศัยแรงงาน และฝีมือ เช่น สิ่งทอ แฉงวงจรไฟฟ้า ผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง สินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการอุปโภคบริโภค เช่น ปลากระป๋อง นมข้นหวาน ฯลฯ สำหรับสินค้าเข้านอกจากน้ำมันเชื้อเพลิงซึ่งมีมูลค่าโดยเฉลี่ยร้อยละ 30 ของมูลค่าสินค้าเขารวมของไทยแล้ว มีการเปลี่ยนแปลงโดยนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมประเภทวัตถุดิบ กึ่งวัตถุดิบ และสินค้าประเภททุน เพิ่มขึ้นในอัตราสูงกว่าสินค้าอุปโภคบริโภค¹

สินค้าออก การส่งสินค้าออกของไทยไปญี่ปุ่นมีลักษณะองค์ประกอบของการค้าเป็นไปในทิศทางเดียวกับองค์ประกอบส่งออกของไทยโดยรวม กล่าวคือ สินค้าออกของไทยไปญี่ปุ่นส่วนใหญ่เป็นสินค้าขั้นปฐม (SITC 0-4) โดยเฉพาะอาหารและวัตถุดิบ และสินค้าอุตสาหกรรม (SITC 5-8) โดยเฉพาะสิ่งหัตถกรรม (ดูตารางที่ 2.4)

ลักษณะองค์ประกอบสินค้าออกของไทยไปญี่ปุ่นมีการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มสินค้าอย่างเห็นได้ชัด สินค้าขั้นปฐมมีแนวโน้มส่งออกลดลงจากร้อยละ 99 ของมูลค่าส่งออกรวมของไทยในปี พ.ศ. 2509 เหลือเพียงร้อยละ 76 ของมูลค่าส่งออกรวมของไทยในปี พ.ศ. 2523 เนื่องจากการลดลงของสินค้ากลุ่มอาหารในช่วงเวลาเดียวกัน จากร้อยละ 54 เหลือเพียงร้อยละ 29 ในด้านตรงข้ามสินค้าอุตสาหกรรมมีแนวโน้มส่งออกเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.5 ของ

¹ คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน, ประเมินผล การพัฒนาตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) ฉบับประจำปี 2518, (กรุงเทพมหานคร, 2520) หน้า 17.

มูลค่าส่งออกรวมของไทยในปี พ.ศ. 2509 เป็นร้อยละ 22 ของมูลค่าส่งออกรวมของไทย ในปี พ.ศ. 2523 สินค้าสำคัญในกลุ่มนี้ได้แก่ สิ่งทอกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะสิ่งทอ อาหาร กระจก ป้อง ผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก ผลิตภัณฑ์โลหะบางชนิด เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงใน โครงสร้างการส่งออกดังกล่าวเป็นผลจากการที่การผลิตทดแทนการนำเข้าถึงจุดอิ่มตัวและจำเป็นต้องมีการผลิตเพื่อส่งออกมากขึ้น

เมื่อพิจารณาสัดส่วนแบ่งตลาดสินค้าออกไปยังญี่ปุ่นในประเทศไทยแล้ว จะเห็นว่า สินค้าชั้นปฐมมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 24 ในปี พ.ศ. 2509 และลดลงเหลือร้อยละ 19 ในปี พ.ศ. 2523 และในช่วงเวลาเดียวกัน สำหรับสินค้าอุตสาหกรรมมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.9 เป็นร้อยละ 9

หากพิจารณาจากตานญี่ปุ่น (ดูตารางที่ 2.5) การนำเข้าของญี่ปุ่นส่วนใหญ่ จะเป็นสินค้าชั้นปฐมมากกว่าสามในสี่ของมูลค่าสินค้าเข้าทั้งหมด โดยเฉพาะสินค้าเข้าจาก ประเทศไทยเป็นสินค้าชั้นปฐมถึงร้อยละ 98 สินค้าอุตสาหกรรมร้อยละ 2 ในปี พ.ศ. 2509 แนวโน้มการนำเข้าสินค้าชั้นปฐมจากไทยลดลงเหลือร้อยละ 75 และสินค้าอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ 24 สำหรับสัดส่วนแบ่งตลาดสินค้าเข้าจากไทยไปญี่ปุ่นแล้ว จะเห็นว่า สินค้าชั้นปฐมและสินค้าอุตสาหกรรมในปี พ.ศ. 2509 มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 2 และ 0.1 เท่านั้น และปรากฏว่าส่วนแบ่งตลาดมีแนวโน้มลดลงเหลือเพียงร้อยละ 0.8 และ 0.9 ในปี พ.ศ. 2523 แสดงว่า ญี่ปุ่นจะมีความจำเป็นต้องนำเข้าสินค้าชั้นปฐมเป็นจำนวนมาก แต่ญี่ปุ่นก็ พยายามกระจายแหล่งซื้อออกไปมิให้พึ่งพาการนำเข้าจากไทย

สินค้าเข้า ในช่วงเวลา 20 ปีที่ผ่านมา องค์ประกอบของสินค้าเข้าของไทย ได้เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด สัดส่วนการนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 69 ในปี พ.ศ. 2509 เหลือเพียงร้อยละ 53 ในปี พ.ศ. 2523 ในขณะที่สินค้าชั้นปฐมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 23 ในปี พ.ศ. 2509 เป็นร้อยละ 41 ในปี พ.ศ. 2523 ทั้งนี้ เนื่องจากกำลังเสริมการผลิตอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าภายในประเทศมีผลต่อการนำเข้า สินค้าอุตสาหกรรมอุปโภคบริโภคลดลง เช่น สิ่งทอ รถยนต์ เครื่องอุปโภคไฟฟ้า ฯลฯ

สำหรับสินค้าขั้นปฐมที่มีมูลค่านำเข้าเพิ่มขึ้นนั้น เป็นเพราะการนำเข้าน้ำมันเชื้อเพลิงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากร้อยละ 9 ในปี พ.ศ. 2509 เป็นร้อยละ 30 ในปี พ.ศ. 2523 (ดูตารางที่ 2.6)

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการนำเข้าของไทย โดยที่สินค้าเข้าอุตสาหกรรมมีสัดส่วนลดลงนั้น เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตที่หันมาผลิตทดแทนการนำเข้ามากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการบริโภคได้เองภายในประเทศ แต่ก็มีได้หมายความว่าประเทศไทยจะสามารถลดการพึ่งพาการนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมจากต่างประเทศไปเสียทีเดียว เพราะการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมของไทยจำเป็นต้องพึ่งพาการนำเข้าสินค้าขั้นกลางและสินค้าประเภททุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะญี่ปุ่น เป็นแหล่งนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมที่สำคัญของไทย

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบสินค้าเข้าของไทยจากญี่ปุ่นจะเห็นได้ชัดว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2509 - พ.ศ. 2523 แม้โครงสร้างการนำเข้ารวมของไทยเปลี่ยนแปลงไป แต่การนำเข้าจากญี่ปุ่นไม่เปลี่ยนแปลงเท่าไรนัก กล่าวคือ ประเทศไทยยังคงต้องพึ่งพาสินค้าอุตสาหกรรม (SITC 5-8) จากญี่ปุ่นเป็นสัดส่วนโดยเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 95 และสินค้าขั้นปฐม (SITC 0-4) เท่ากับร้อยละ 2 สำหรับสินค้าสำคัญในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมได้แก่ สิ่งหัตถกรรม (SITC 6) มีสัดส่วนนำเข้าจากญี่ปุ่นร้อยละ 46 ในปี พ.ศ. 2509 ลดลงเหลือร้อยละ 30 ในปี พ.ศ. 2523 ซึ่งเป็นผลจากการผลิตทดแทนการนำเข้าภายในประเทศไทย ในเวลาเดียวกัน สินค้าเครื่องจักร เครื่องมือขนส่ง (SITC 7) และเคมีภัณฑ์ (SITC 5) มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 36 และ 9 เป็นร้อยละ 47 และ 16 ตามลำดับ

หากพิจารณาจากค่านำเข้า (ดูตารางที่ 2.7) องค์ประกอบของสินค้าออกของญี่ปุ่นได้เปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะโครงสร้างอุตสาหกรรมของญี่ปุ่น กล่าวคือ ญี่ปุ่นได้พัฒนาอุตสาหกรรมก้าวสูงขึ้นจากอุตสาหกรรมใช้แรงงาน คือ สิ่งหัตถกรรม ได้แก่ สิ่งทอ เครื่องใช้ไฟฟ้า และสินค้าอุปโภคบริโภคอื่น ๆ เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เทคนิคและวิทยาการสูง ซึ่งเป็น

การผลิตที่มูลค่าเพิ่มต่อหน่วยสูงมาก เช่น เครื่องจักรกล เคมีภัณฑ์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างอุตสาหกรรมญี่ปุ่นสอดคล้องกับการขยายตัวของ การผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าของไทย กล่าวคือ ญี่ปุ่นส่งสินค้าออกประเภทเครื่องจักรกลและ เคมีภัณฑ์มายังประเทศไทย แทนที่การลดการนำเข้าสิ่งหัตถกรรม สัดส่วนการส่งสินค้าออก สิ่งหัตถกรรมของญี่ปุ่นมายังไทยลดลงจากร้อยละ 46 ในปี พ.ศ. 2509 เหลือเพียงร้อยละ 27 ในปี 2523 และสัดส่วนเครื่องจักรและเครื่องมือขนส่ง และเคมีภัณฑ์เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 38 และ 10 เป็นร้อยละ 46 และ 14 ตามลำดับในช่วงเวลาเดียวกัน เมื่อพิจารณาส่วน แแบ่งตลาดสินค้าออกมายังไทยในตลาดของญี่ปุ่นแล้ว จะเห็นได้ว่าสินค้าอุตสาหกรรมและ สินค้าขั้นปฐมมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 3 และ 0.7 ในปี พ.ศ. 2509 เปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2523 มีส่วนแบ่งเท่ากับร้อยละ 1.5 และ 1.4 ในปี พ.ศ. 2523 ตามลำดับ แสดงว่าไทยเป็นตลาดสินค้าอุตสาหกรรมที่ค่อยความสำคัญลงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่ค้า อื่น ๆ ของญี่ปุ่น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.1

สถิติการคลังรายปีงบประมาณไทยสมัยใหม่

ปี พ.ศ. 2498-2524

หน่วย : ล้านบาท

ปี พ.ศ. (ปี ก.ศ.)	สินค้าคงคลัง			สินค้าขาย			สุทธิการคลัง		
	มูลค่าที่ออกจากรัฐ	มูลค่าที่เก็บไปของรัฐ	ร้อยละของมูลค่าที่ออกจากรัฐ	มูลค่าที่ขายจากรัฐ	มูลค่าที่ขายจากรัฐ	ร้อยละของมูลค่าที่ขายจากรัฐ	สุทธิการคลังรวม	สุทธิการคลังสมัยใหม่	ร้อยละของสุทธิการคลังรวม
2498(1955)	7,120	1,257	17.7	7,503	1,378	18.4	-383	-121	31.5
2503(1960)	8,614	1,530	17.8	9,622	2,463	25.6	-1,008	-933	92.6
2504(1961)	9,997	1,410	14.1	10,207	2,953	28.7	-290	-1,543	532.1
2505(1962)	9,529	1,353	14.2	11,504	3,357	29.2	-1,975	-2,004	101.5
2506(1963)	9,676	1,826	18.9	12,803	4,073	31.8	-3,127	-2,247	71.9
2507(1964)	12,339	2,673	21.7	14,253	4,794	33.0	-1,914	-2,031	106.1
2508(1965)	12,941	2,359	18.2	15,433	5,200	33.7	-2,492	-2,841	114.0
2509(1966)	14,099	2,940	20.9	18,504	6,743	36.4	-4,405	-3,803	86.3
2504-2509	11,430	2,094	18.3	12,797	4,505	32.1	-2,367	-2,411	101.9
2510(1967)	14,166	3,000	21.2	22,187	8,046	36.3	-8,022	-5,046	63.1
2511(1968)	13,679	2,374	21.0	24,103	8,274	34.3	-10,424	-5,400	51.8
2512(1969)	14,722	3,192	21.7	26,891	9,515	36.6	-12,169	-6,323	56.2
2513(1970)	14,722	3,770	25.5	27,009	10,107	37.4	-12,287	-6,337	51.6
2514(1971)	17,281	4,277	24.7	26,794	10,093	37.7	-9,513	-5,816	61.1
2510-2514	14,914	3,423	23.0	25,397	9,207	36.5	-10,483	-5,784	55.2
2515(1972)	22,491	4,660	20.7	30,875	11,101	36.0	-8,384	-6,441	76.8
2516(1973)	32,226	8,409	26.1	42,184	15,078	35.7	-9,958	-6,669	67.0
2517(1974)	50,325	12,353	25.8	64,044	20,102	31.4	-13,719	-7,249	52.8
2518(1975)	48,438	12,421	27.6	66,835	21,084	31.5	-18,397	-8,662	47.1
2519(1976)	60,797	15,686	25.8	72,827	23,649	32.4	-12,080	-7,963	65.9
2519-2519	42,855	10,806	25.2	55,363	18,203	33.4	-12,508	-7,397	59.1
2520(1977)	71,198	14,029	19.7	94,177	30,469	32.3	-22,979	-16,440	71.5
2521(1978)	83,065	16,866	20.3	108,899	33,461	33.2	-25,834	-16,595	64.2
2522(1979)	108,179	22,901	21.2	146,161	37,636	25.8	-37,982	-14,735	38.8
2523(1980)	133,197	20,098	15.1	193,618	39,984	20.6	-60,421	-19,886	32.9
2524(1981)	153,114	21,622	14.2	218,060	52,969	23.9	-64,946	-30,376	46.8
2520-2524	109,751	19,117	17.4	152,183	38,724	25.5	-42,432	-19,606	46.2

ที่มา : ศูนย์สถิติการคลัง กรมเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงพาณิชย์ และกรมการคลัง

หมายเหตุ : ปี 2524 เป็นปีการคลังเบื้องต้น

ตารางที่ 2.2
สถิติการนำเข้าและส่งออกสินค้าประเภทโลหะ

ปี พ.ศ. 2498-2524

มูลค่า: ล้านบาท

ปี พ.ศ. (ปี พ.ศ.)	สินค้าออก			สินค้านำเข้า			ดุลการค้า		
	มูลค่าส่งออก รวม	มูลค่าส่งออก ไปต่างประเทศ	ร้อยละของ มูลค่าส่งออก รวม	มูลค่านำเข้า รวม	มูลค่านำเข้า จากต่างประเทศ	ร้อยละของ มูลค่านำเข้า รวม	ดุลการค้ารวม	ดุลการค้ากับ ไทย	ร้อยละของ ดุลการค้า รวม
2498(1955)	2,011	63	3.1	2,471	63	2.6	-460	-	-
2503(1960)	4,055	118	2.9	4,491	72	1.6	-476	46
2504(1961)	4,236	134	3.2	5,810	78	1.3	-1,574	56
2505(1962)	4,916	149	3.0	5,636	72	1.3	-720	77
2506(1963)	5,452	181	3.3	6,736	91	1.3	-1,284	90
2507(1964)	6,673	213	3.2	7,937	131	1.6	-1,264	82
2508(1965)	8,452	319	2.6	8,169	131	1.6	283	188	66.4
2509(1966)	9,776	301	3.1	9,522	152	1.6	254	148	58.3
2510(1967)	10,442	341	3.3	11,663	160	1.4	-1,221	181
2511(1968)	12,972	365	2.8	12,897	147	1.1	75	218	290.7
2512(1969)	15,990	434	2.7	15,024	167	1.1	966	267	27.6
2513(1970)	19,318	449	2.3	18,881	190	1.0	437	259	59.3
2514(1971)	24,019	445	1.9	19,712	230	1.2	4,307	215	5.0
2515(1972)	28,500	571	2.0	23,440	233	1.0	5,060	338	6.7
2516(1973)	35,825	721	2.0	32,061	395	1.2	3,764	326	8.7
2517(1974)	53,856	951	1.8	52,873	685	1.3	983	266	27.1
2518(1975)	54,219	958	1.8	49,707	723	1.5	4,512	235	5.2
2519(1976)	68,084	1,072	1.6	58,688	849	1.5	9,396	223	2.4
2520(1977)	90,200	1,370	1.5	72,075	754	1.1	18,125	616	3.4
2521(1978)	105,632	1,541	1.4	77,580	849	1.1	28,052	692	2.5
2522(1979)	94,001	1,702	1.8	91,289	1,160	1.3	2,712	542	19.9
2523(1980)	144,744	1,925	1.3	142,251	1,125	0.8	2,493	800	32.1
2524(1981)	188,611	2,116	1.3	141,224	1,027	0.7	17,387	1,089	6.3

ที่มา: ปี พ.ศ. 2498 - 2515 จากกรมการค้าระหว่างประเทศ

ปี พ.ศ. 2516 - 2524 จาก International Financial Statistics

ตารางที่ 2.3

เปรียบเทียบส่วนแบ่งตลาด การค้าระหว่างประเทศของประเทศไทยกับญี่ปุ่น

ปี พ.ศ. 2498-2524

หน่วย: อัตราร้อยละ

ปี พ.ศ. (ก.ศ.)	ส่วนแบ่งตลาดของญี่ปุ่นในประเทศไทย		ส่วนแบ่งตลาดของประเทศไทยในญี่ปุ่น	
	สินค้าออก	สินค้าเข้า	สินค้าออก	สินค้าเข้า
2498(1955)	17.7	18.4	3.1	2.6
2503(1960)	17.8	25.6	2.9	1.6
2504(1961)	14.1	28.7	3.2	1.3
2505(1962)	14.2	29.2	3.0	1.3
2506(1963)	18.9	31.8	3.3	1.3
2507(1964)	21.7	33.0	3.2	1.6
2508(1965)	18.2	33.7	2.6	1.6
2509(1966)	20.9	36.4	3.1	1.6
2510(1967)	21.2	36.3	3.3	1.4
2511(1968)	21.1	34.3	2.8	1.1
2512(1969)	21.7	36.6	2.7	1.1
2513(1970)	25.5	37.4	2.3	1.0
2514(1971)	24.7	37.7	1.9	1.2
2515(1972)	20.7	36.0	2.0	1.0
2516(1973)	26.1	35.7	2.0	1.2
2517(1974)	25.8	31.4	1.8	1.3
2518(1975)	27.6	31.5	1.8	1.5
2519(1976)	25.8	32.4	1.6	1.5
2520(1977)	19.7	32.3	1.5	1.1
2521(1978)	20.3	33.2	1.4	1.1
2522(1979)	21.2	25.8	1.8	1.3
2523(1980)	15.1	20.6	1.3	0.8
2524(1981)	14.2	23.9	1.3	0.7

ที่มา : ประมวลจากตารางที่ 2.1 และ 2.2

ตารางที่ 2.4

รูปแบบการค้าสินค้าระหว่างประเทศของประเทศไทยในปี 2500-2523

หน่วย : พันล้านบาท

ชนิด SITC	ประเภทสินค้า	รูปแบบการค้าสินค้าออกต่างประเทศ														รูปแบบการค้าสินค้านำเข้า																											
		สินค้าอุตสาหกรรม							สินค้าเกษตร							สินค้าอุตสาหกรรม					สินค้าเกษตร																						
		ปี. 2500	ปี. 2510	ปี. 2515	ปี. 2520	ปี. 2522	ปี. 2523	ปี. 2524	ปี. 2500	ปี. 2510	ปี. 2515	ปี. 2520	ปี. 2522	ปี. 2523	ปี. 2524	ปี. 2500	ปี. 2510	ปี. 2515	ปี. 2520	ปี. 2522	ปี. 2523	ปี. 2524	ปี. 2500	ปี. 2510	ปี. 2515	ปี. 2520	ปี. 2522	ปี. 2523	ปี. 2524														
0	อาหาร, เครื่องดื่ม	51.74	49.66	58.89	57.13	50.01	47.12	45.50	55.70	43.27	61.62	49.47	42.26	40.24	20.52	21.84	22.04	27.18	17.11	17.13	14.24	2.59	1.20	2.06	0.96	1.15	1.32	0.75	0.80	23.62	36.10	21.36	17.21	18.10	13.46	11.50							
1	เครื่องดื่ม, ยาสูบ	0.88	1.44	1.17	1.32	1.45	1.19	1.07	1.20	2.06	0.96	1.15	1.32	0.75	0.80	23.62	36.10	21.36	17.21	18.10	13.46	11.50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-					
2	วัตถุดิบจากพืช, สัตว์	34.35	27.24	15.94	15.55	15.44	16.79	14.64	42.98	44.58	24.21	31.89	32.56	36.96	45.83	26.76	41.40	39.56	40.54	41.77	42.01	42.99	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
3	วัตถุดิบเชื้อเพลิง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7.53		
4	โลหะและถลุง	0.36	0.02	0.20	0.03	0.03	0.03	0.07	-	-	-	-	-	-	0.03	-	-	-	-	-	-	-	7.53	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4	วัตถุดิบจากพืช, สัตว์	0.09	0.11	0.07	0.04	0.05	0.02	0.17	-	-	-	0.02	-	0.04	0.45	-	-	-	10.63	-	30.33	39.77	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
5	เคมีภัณฑ์	0.03	0.22	0.44	0.41	0.53	0.69	0.74	0.03	0.32	0.66	0.73	1.06	1.25	1.13	20.18	37.91	39.49	35.12	39.36	30.91	23.41	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
6	สิ่งทอและการทอ	11.19	14.90	15.23	16.71	21.06	21.57	22.09	0.41	3.24	9.53	12.53	17.08	15.81	18.12	0.78	5.51	16.35	15.20	16.02	15.65	12.56	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
7	เครื่องใช้สอยและเครื่องเรือน	0.11	0.17	2.05	2.45	3.31	3.75	5.85	-	-	0.12	0.20	0.14	0.28	0.23	-	-	1.56	1.63	1.08	1.61	0.74	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
8	สินค้าอุตสาหกรรมอื่นๆ	0.34	0.76	4.24	4.19	5.69	6.32	6.98	-	0.19	1.75	1.49	1.69	1.97	2.37	-	6.36	10.71	1.03	5.29	6.64	5.19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
9	สินค้านำเข้า	0.86	4.65	1.77	2.12	2.43	2.52	2.89	0.55	6.34	1.10	1.62	2.79	2.70	2.46	13.60	34.24	16.11	15.03	22.50	22.93	13.04	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
(0-4)	(สินค้าอุปโภคบริโภค)	(47.42)	(79.27)	(76.27)	(74.13)	(66.94)	(65.16)	(61.45)	(91.96)	(89.91)	(36.79)	(82.53)	(77.25)	(77.99)	(75.63)	(23.83)	(25.69)	(29.56)	(22.01)	(22.85)	(25.56)	(16.34)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
(5-8)	(สินค้าอุตสาหกรรม)	(11.72)	(16.05)	(21.96)	(23.75)	(30.59)	(32.32)	(35.66)	(0.49)	(3.75)	(12.11)	(15.85)	(19.96)	(19.31)	(21.91)	(0.87)	(5.92)	(14.33)	(13.43)	(12.93)	(12.76)	(9.40)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
(9)	(สินค้านำเข้า)	(0.86)	(4.68)	(1.77)	(2.12)	(2.43)	(2.52)	(2.89)	(0.55)	(6.34)	(1.10)	(1.62)	(2.79)	(2.70)	(2.46)	(13.60)	(34.24)	(16.11)	(15.03)	(22.51)	(22.93)	(13.04)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
(0-9)	(สินค้าออกทั้งหมด)	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	21.06	25.30	25.98	19.85	19.81	21.36	15.31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		

ที่มา : UN. Commodity Trade Statistics (Various Issues)

ตารางที่ 2.5

รูปแบบการค้าและส่วนแบ่งตลาดสินค้าเกษตรมูลค่ารวมจากประเทศไทย

หน่วย : ดัชนีราคา

ชนิด SITC	ประเภทสินค้า	รูปแบบการค้าและส่วนแบ่งตลาดสินค้าเกษตรมูลค่ารวมจากประเทศไทย																ส่วนแบ่งตลาดสินค้าเกษตรมูลค่ารวมจากประเทศไทย															
		รูปแบบการค้า								ส่วนแบ่งตลาด								ปี 2507				ปี 2522											
		ปี 2507	ปี 2510	ปี 2515	ปี 2520	ปี 2525	ปี 2530	ปี 2535	ปี 2540	ปี 2507	ปี 2510	ปี 2515	ปี 2520	ปี 2525	ปี 2530	ปี 2535	ปี 2540	ปี 2507	ปี 2510	ปี 2515	ปี 2520	ปี 2525	ปี 2530	ปี 2535	ปี 2540	ปี 2507	ปี 2510	ปี 2515	ปี 2520	ปี 2525	ปี 2530	ปี 2535	ปี 2540
0	อาหาร, สัตว์เลี้ยง	16.82	14.11	13.77	13.59	13.70	12.43	9.97	10.74	51.25	46.82	61.04	47.66	40.61	41.23	20.85	34.49	4.90	3.87	5.83	3.71	3.17	3.55	2.31	2.42	1.60	1.40	1.37	1.30	1.26	1.25	1.24	1.23
1	เครื่องดื่ม, การสูบ	0.78	0.64	0.72	0.66	0.76	0.67	0.51	0.56	1.33	2.14	1.04	1.23	1.40	0.82	0.87	1.05	2.72	3.91	1.09	1.91	1.92	1.30	1.37	1.40	2.26	2.26	2.26	2.26	2.26	2.26	2.26	2.26
2	วัตถุเคมี, สารเคมี	40.04	32.12	20.16	20.72	19.92	20.43	17.52	14.00	45.13	42.67	33.35	31.44	34.44	34.45	45.33	41.97	1.81	1.55	1.56	1.60	1.65	1.79	2.07	2.26	2.26	2.26	2.26	2.26	2.26	2.26	2.26	2.26
3	น้ำมันเชื้อเพลิง และผลิตภัณฑ์	13.94	24.11	43.85	44.03	39.83	41.19	50.09	51.52	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	น้ำมันจากพืช, สัตว์	0.63	0.30	0.32	0.33	0.35	0.32	0.22	0.22	-	-	0.02	0.03	0.01	0.01	0.26	0.45	-	-	0.07	0.09	0.04	0.05	0.96	1.54	1.54	1.54	1.54	1.54	1.54	1.54	1.54	1.54
5	เคมีภัณฑ์	5.22	5.06	4.12	4.01	4.53	4.50	4.24	4.60	1.16	2.19	2.32	3.56	2.83	2.39	2.74	3.47	0.36	0.50	0.74	0.94	0.66	0.56	0.52	0.57	0.57	0.57	0.57	0.57	0.57	0.57	0.57	0.57
6	สิ่งทอผ้า	7.25	7.84	6.61	5.90	7.87	8.09	6.94	7.22	0.74	4.51	9.35	13.62	17.25	17.97	18.44	15.42	0.16	0.67	1.00	2.44	2.34	2.31	2.13	1.61	1.61	1.61	1.61	1.61	1.61	1.61	1.61	1.61
7	เครื่องจักรและ เครื่องมือกล	3.01	11.37	6.33	5.33	7.04	6.39	6.00	6.56	-	-	0.25	0.17	0.19	0.12	0.20	0.25	-	-	0.05	0.03	0.03	0.02	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03
8	สินค้าอุตสาหกรรม อื่นๆ	2.03	3.63	3.70	4.06	5.14	5.00	3.86	3.83	-	0.19	1.39	1.96	2.37	2.57	2.73	2.43	-	0.06	0.56	0.51	0.60	0.55	0.57	0.49	0.49	0.49	0.49	0.49	0.49	0.49	0.49	0.49
9	สินค้าอื่นๆ	0.28	0.73	0.41	0.80	0.79	0.94	0.65	0.75	0.40	1.48	0.34	0.30	0.40	0.54	0.44	0.42	2.35	2.36	1.09	0.41	0.55	0.56	0.54	0.43	0.43	0.43	0.43	0.43	0.43	0.43	0.43	0.43
(0-4)	(สินค้าปฐมภูมิ)	77.22	71.36	78.83	79.35	74.58	75.03	78.31	77.05	97.70	91.63	85.95	80.33	76.46	76.01	75.40	77.96	(2.04)	(1.50)	(1.43)	(1.07)	(1.10)	(1.09)	(0.77)	(0.76)	(0.76)	(0.76)	(0.76)	(0.76)	(0.76)	(0.76)	(0.76)	(0.76)
(5-8)	(สินค้าอุตสาหกรรม)	22.51	27.90	20.76	19.35	24.63	23.99	21.84	22.21	1.90	6.89	13.71	19.31	23.13	22.65	24.16	21.61	(0.14)	(0.29)	(0.87)	(1.03)	(1.01)	(1.00)	(0.92)	(0.73)	(0.73)	(0.73)	(0.73)	(0.73)	(0.73)	(0.73)	(0.73)	(0.73)
(9)	(สินค้าอื่นๆ)	0.28	0.73	0.41	0.80	0.79	0.94	0.65	0.75	0.40	1.48	0.34	0.30	0.40	0.54	0.44	0.42	(2.35)	(2.36)	(1.09)	(0.41)	(0.55)	(0.56)	(0.54)	(0.43)	(0.43)	(0.43)	(0.43)	(0.43)	(0.43)	(0.43)	(0.43)	(0.43)
(0-9)	สินค้าทั้งหมด	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	1.61	1.17	1.31	1.06	1.07	1.06	0.80	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75

ที่มา : UN. Commodity Trade Statistics (Various Issues)

การที่ 2.6
รูปแบบการค้าและส่วนแบ่งตลาดสินค้าธัญพืชประเภทไทยจากญี่ปุ่น

หน่วย : ล้านดอลลาร์

ปี	ประเภทสินค้า	รูปแบบการค้าสินค้าธัญพืชประเภทไทย														ส่วนแบ่งตลาดสินค้าธัญพืชประเภทไทย						
		สินค้าธัญพืชประเภทไทย							สินค้าธัญพืชประเภทไทยจากญี่ปุ่น							ส่วนแบ่งตลาดสินค้าธัญพืชประเภทไทย						
		พ.ศ. 2509	พ.ศ. 2510	พ.ศ. 2511	พ.ศ. 2512	พ.ศ. 2513	พ.ศ. 2514	พ.ศ. 2515	พ.ศ. 2509	พ.ศ. 2510	พ.ศ. 2511	พ.ศ. 2512	พ.ศ. 2513	พ.ศ. 2514	พ.ศ. 2515	พ.ศ. 2516	พ.ศ. 2517	พ.ศ. 2518	พ.ศ. 2519	พ.ศ. 2520	พ.ศ. 2521	พ.ศ. 2522
0	ธัญพืช, สาลี	8.56	3.68	3.37	3.13	3.00	2.94	3.41	0.35	0.67	0.46	0.54	0.42	0.49	0.63	1.08	4.60	4.43	5.56	4.31	4.26	3.83
1	เครื่องเทศ, ขมิ้น	3.41	1.95	0.90	1.11	0.93	0.83	0.73	-	-	-	-	0.01	0.01	6.01	-	-	-	-	0.23	0.28	0.20
2	วัตถุดิบจากพืช	2.20	6.58	7.06	7.48	6.44	7.66	5.12	1.17	2.22	2.51	1.41	0.99	1.10	1.36	14.23	12.71	11.52	6.11	4.73	3.70	5.51
3	น้ำมันเชื้อเพลิง																					
	เกษตรกลั่น	9.13	10.42	23.30	22.23	21.10	22.49	30.47	0.45	0.71	0.69	0.49	0.38	0.45	0.52	1.32	2.58	0.96	0.72	1.28	0.52	0.35
4	น้ำมันจากพืช, สัตว์	0.10	0.15	0.24	0.35	0.29	0.35	0.70	0.03	0.04	0.07	0.07	0.10	0.10	0.38	8.32	10.78	9.94	6.05	10.22	7.41	9.99
5	ผลิตภัณฑ์	12.25	13.65	13.94	14.07	13.92	14.78	11.36	3.60	14.11	15.59	13.64	13.93	16.18	15.56	17.34	38.97	36.29	31.36	34.37	28.09	28.33
6	ผลิตภัณฑ์	23.44	21.37	15.89	15.99	16.97	17.59	14.26	46.43	33.06	27.62	26.36	24.50	23.61	29.65	52.93	58.33	56.31	53.78	44.37	41.38	42.28
7	เครื่องจักรและ																					
	เครื่องมือ	27.63	33.36	29.31	29.55	30.21	35.72	24.64	35.33	43.73	49.71	53.97	55.53	48.96	46.76	34.57	49.12	55.03	59.09	56.52	49.01	39.19
8	สินค้าอุตสาหกรรม																					
	อื่นๆ	4.44	4.22	3.18	2.91	3.13	2.79	2.66	4.94	3.42	2.30	2.37	2.40	2.77	3.70	29.73	30.55	23.52	26.34	23.38	25.55	28.72
9	สินค้าอื่นๆ	7.77	4.22	2.81	3.18	4.34	4.07	6.42	2.20	2.25	1.05	0.95	1.20	1.41	1.43	7.57	20.10	12.08	9.69	8.49	7.46	4.58
(0-4)	(สินค้าญี่ปุ่น)	(23.43)	(22.96)	(34.87)	(34.29)	(31.76)	(34.27)	(40.66)	(2.00)	(3.45)	(3.73)	(2.51)	(2.40)	(2.15)	(2.90)	(2.22)	(5.66)	(3.47)	(2.37)	(2.32)	(1.62)	(1.47)
(5-8)	(สินค้าอุตสาหกรรม)	66.81	72.80	62.32	62.53	63.90	60.36	52.92	95.80	94.30	95.22	96.54	96.40	96.44	95.67	37.19	48.85	49.53	49.96	46.36	40.30	37.34
(9)	(สินค้าอื่นๆ)	(7.77)	(4.22)	(2.81)	(3.18)	(4.34)	(4.87)	(6.42)	(2.20)	(2.25)	(1.05)	(0.95)	(1.20)	(1.41)	(1.43)	(75.67)	(20.10)	(12.08)	(9.69)	(8.49)	(7.46)	(4.58)
(0-9)	สินค้าอาหาร	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	26.70	37.70	32.45	32.35	30.73	25.75	20.65

ที่มา : UN. Commodity Trade Statistics (Various Issues)

2.2 การลงทุนของนักธุรกิจญี่ปุ่นในประเทศไทย

นับแต่ประเทศไทยได้มีการส่งเสริมการลงทุนภายในประเทศจนถึงสิ้นปี 2523 ปรากฏว่า ผู้ประกอบการของญี่ปุ่นได้เข้ามาลงทุนในประเทศไทยในอัตราสูงสุดเมื่อเทียบกับอัตราการลงทุนจากต่างประเทศทั้งหมด โดยสามารถแบ่งออกได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ 6 ประเภท ดังนี้

ตารางที่ 2.8

จำนวนผู้ประกอบการและปริมาณการลงทุนที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน

ประเภทของ อุตสาหกรรม	จำนวน บริษัท	เงินลงทุน ทั้งหมด (ล้านบาท)	ทุนจก ทะเบียน (ล้านบาท)	เงินทุนญี่ปุ่น		เงินทุนชาติอื่น		เงินทุนของไทย	
				ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%
ก. บริษัทได้ยกการลงทุนที่เมื่อดำเนินการแล้ว									
1. สินค้าเกษตรและโภคภัณฑ์	18	2,547.9	275.5	105.7	38.4	9.9	3.6	159.8	58.0
2. เหมืองแร่ เหล็ก เซรามิก	23	3,654.5	518.5	206.6	39.9	45.1	8.7	266.7	51.4
3. เคมีและผลิตภัณฑ์เคมี	19	6,093.4	1,421.2	523.6	36.9	13.3	0.9	884.2	62.2
4. เครื่องจักรและอุปกรณ์ไฟฟ้า	39	7,067.8	884.8	434.7	51.5	7.2	0.8	402.9	47.7
5. สินค้าอื่น ๆ	31	8,012.9	1,515.0	582.3	38.4	33.9	2.3	898.8	59.3
6. บริการ	4	129.7	38.5	11.3	29.3	-	-	27.2	70.7
รวม	134	27,506.4	4,653.6	1,864.3	40.4	109.4	2.4	2,639.6	57.2

ประเภทของ อุตสาหกรรม	จำนวน บริษัท	เงินลงทุน ทั้งหมด (ล้านบาท)	จุด ทะเบียน (ล้านบาท)	เงินทุนญี่ปุ่น		เงินทุนชาติอื่น		เงินทุนของไทย	
				ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%
ข. บริษัทที่ไ้รับ การส่งเสริม ที่ยังไม่เปิด ดำเนินการ									
1. สินค้าเกษตร และปศุสัตว์	8	375.2	146.0	42.9	29.4	8.0	5.5	95.0	65.1
2. เหมืองแร่ เหล็ก เซรามิก	2	223.8	60.0	24.9	41.5	-	-	35.0	58.5
3. เคมีและผลิตภัณฑ์ เคมี	2	160.3	57.0	26.7	46.8	-	-	30.3	53.2
4. เครื่องจักรและ อุปกรณ์ไฟฟ้า	8	1,323.4	217.0	116.1	53.3	-	-	100.8	46.5
5. สินค้าอื่น ๆ	4	250.9	46.0	12.5	27.2	9.6	21.0	23.8	51.8
6. บริการ	1	425.0	170.3	70.3	41.3	-	-	99.9	58.3
รวม	25	2,758.6	696.5	293.5	42.1	17.6	2.5	384.8	55.3
	159	30,265.0	5,349.9	2,157.8	40.6	127.1	2.4	3,024.4	57.0

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

2.1.1 สาเหตุที่ญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากนั้นเพราะ

- 1) แรงงานในประเทศไทยมีอยู่มาก และค่าจ้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศญี่ปุ่น
- 2) รัฐบาลให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ตามนโยบายส่งเสริมการลงทุนแก่ชาวต่างชาติ
- 3) ญี่ปุ่นหวังให้ประเทศไทยเป็นตลาดสินค้าของผลผลิตที่ได้จากการลงทุน และ
ผู้บริโภคภายในประเทศไทยส่วนใหญ่ก็นิยมสินค้าที่ผลิตโดยญี่ปุ่น เพราะเห็นว่า
มีราคาถูกและทนทานพอสมควร

- 4) ประเทศไทยมีทรัพยากรและวัตถุดิบจำนวนมากและราคาถูก
- 5) ไม่มีปัญหาเรื่องการเหยียดหยามผิวในประเทศไทย ในทางตรงข้ามชาวไทยส่วนใหญ่มักจะให้เกียรติและยกย่องชาวต่างชาติ
- 6) ญี่ปุ่นมีความรู้ความชำนาญในด้านการลงทุนและการตลาดในประเทศไทยมาก จากประสบการณ์การติดต่อกับประเทศไทย

หากพิจารณาจากตาราง จะเห็นว่าญี่ปุ่นได้เข้ามาทำการลงทุนมากในอุตสาหกรรมเคมีและเคมีภัณฑ์ และอุตสาหกรรมเครื่องจักรและอุปกรณ์ไฟฟ้า ทั้งนี้เพราะ

- 1) ประเทศญี่ปุ่นเป็นหนึ่งในบรรดาผู้นำในอุตสาหกรรมประเภนี้ และต้องการขยายการลงทุนมายังประเทศไทย
- 2) อาศัยทรัพยากรที่มีอยู่สมบูรณ์ในประเทศไทยรวมทั้งแรงงานที่ไม่ต้องการความรู้มากนัก และค่าจ้างต่ำ
- 3) ประเทศไทยมีความต้องการในอุตสาหกรรมประเภนี้
- 4) อุตสาหกรรมเคมีบางประเภทก่อให้เกิดมลภาวะ ญี่ปุ่นจึงขยายการผลิตจากประเทศตน สู่อุตสาหกรรมไทยซึ่งไม่ค่อยมีการควบคุมอย่างเข้มงวดทางด้านนี้มากนัก

2.2.2 ความร่วมมือช่วยเหลือจากภาคเอกชนของญี่ปุ่น

จากบรรดาผู้ลงทุนชาวต่างชาติทั้งหมด ญี่ปุ่นนับเป็นชาติที่เข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในประเทศไทยมากที่สุด ฉะนั้นนับว่าการลงทุนของญี่ปุ่นมีความสำคัญต่อโครงสร้างในภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทย ซึ่งผู้ลงทุนชาวญี่ปุ่นได้พยายามให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยตามความสามารถ โดยได้ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ส่งผู้เชี่ยวชาญมาให้การอบรมแนะนำคนไทยทั้งในด้านการบริหาร การตลาด และทางด้านเทคโนโลยี
- 2) ให้นำส่งคนไทยไปอบรมยังประเทศญี่ปุ่น
- 3) ร่วมลงทุนกับนักลงทุนชาวไทยในอุตสาหกรรมที่รัฐบาลไทยได้ตั้งเป้าหมายไว้ และสำหรับอุตสาหกรรมที่มีอยู่แล้วก็พยายามที่จะเพิ่มการลงทุนให้สูงขึ้น

- 4) พยายามขยายตลาดสินค้าของไทยไปยังประเทศอื่น ๆ เพื่อเพิ่มการส่งออกของไทย
- 5) นำเอาเทคโนโลยีบางชนิดเข้ามาในประเทศไทยจากการลงทุน และได้ถ่ายทอดให้แก่คนไทยตามสมควร

2.2.3 ปัญหาการร่วมมือช่วยเหลือระหว่างไทย-ญี่ปุ่น ทางการลงทุนของภาคเอกชน

- 1) ปัญหาโครงสร้างทางการลงทุน เนื่องจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทยยังไม่อำนวยความสะดวกเต็มที่ ยังขาดการพัฒนาอีกมาก เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ท่าเรือ เส้นทางเดินเรือทั้งชายฝั่งและแม่น้ำ สะพาน ฯลฯ ทำให้การรวมลงทุนหรือการร่วมมือพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นไปได้จำกัด
- 2) ปัญหาทางการเมือง สถานการณ์ทางการเมืองที่ไม่แน่นอน บางครั้งก็มีการใช้กำลังรุนแรงในประเทศ ทำให้นักลงทุนไม่กล้าตัดสินใจลงทุนในประเทศไทย
- 3) ปัญหาค่านโยบายการลงทุน ผู้ลงทุนต้องการให้รัฐบาลประกาศนโยบายการลงทุนให้แน่นอนและเพิ่มสิทธิประโยชน์สิ่งจูงใจต่าง ๆ เช่น นโยบายทางด้านภาษีสำหรับผู้ส่งออก การให้บริการและความสะดวกในการติดต่อลงทุน เป็นต้น
- 4) ปัญหาค่านแรงงานบางครั้งมีการนัดหยุดงานเรียกร้องค่าจ้างและสวัสดิการเพิ่ม รัฐบาลจึงควรมีมาตรการที่แน่นอนในด้านนี้
- 5) ปัญหาการถ่ายทอดเทคโนโลยี รัฐบาลควรมีมาตรการกฎหมายด้านลิขสิทธิ์ (Patent) ประกาศออกมาอย่างชัดเจนและ ควรมีศูนย์ฝึกอบรมทั้งทางด้านเทคโนโลยีและทางด้านการบริหารการตลาด ทั้งนี้เพื่อให้การถ่ายทอดจากผู้เชี่ยวชาญชาวญี่ปุ่นเป็นไปได้สะดวกและมีประสิทธิภาพ
- 6) ปัญหาค่านผู้เชี่ยวชาญ ความไม่พร้อมทางด้านแรงงานและผู้เชี่ยวชาญในบางสาขาของไทย แรงงานที่มีอยู่ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไม่มีฝีมือ นอกจากนี้ยังขาดผู้เชี่ยวชาญอีกด้วย เพราะการพัฒนาอุตสาหกรรมมิใช่เพียงแต่นำเงินมาลงทุนสร้างโรงงานเท่านั้น แต่ต้องมีแรงงานที่มีฝีมือและผู้เชี่ยวชาญด้วย

7) ปัญหาด้านการตลาด สินค้าอุตสาหกรรมที่ผลิตออกมาจากจะต้องแข่งขันกันราคา และยังต้องแข่งขันด้านคุณภาพ รูปแบบตามรสนิยม บริการภายหลังจากขายด้วย ซึ่งเป็นปัญหาในการปรับปรุงการผลิตและด้านการตลาดนี้ ผู้ปู้นั้นก็พยายามเน้นให้ฝ่ายไทยเห็นและพยายามช่วยแก้ไขปรับปรุง

อย่างไรก็ตาม การเข้ามาร่วมลงทุนหรือลงทุนในประเทศไทยของผู้ปู้นั้น ผู้ปู้จะเลือกลงทุนเฉพาะกิจการที่อำนวยความสะดวกประโยชน์ให้กับตนสูงสุดเป็นอันดับแรก ส่วนเรื่องอื่น ๆ นั้น ผู้ปู้จะให้ความสำคัญรองลงไป และจะระมัดระวังมากถ้าเห็นว่าฝ่ายตนจะไม่ได้รับผลประโยชน์หรือได้รับผลตอบแทนไม่คุ้มค่า และการลงทุนของผู้ปู้ในประเทศไทยนั้นเป็นไปในลักษณะของนักธุรกิจอย่างเต็มตัว (Business Man) ซึ่งมีอยู่มากมายในสังคมของไทยในปัจจุบัน แทนที่จะเป็นลักษณะของนักการอุตสาหกรรมที่ดี (Good Industrialist)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.3 การให้ความช่วยเหลือของรัฐบาลญี่ปุ่นต่อประเทศไทย

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ได้พัฒนาตนเองจนเป็นหนึ่งในบรรดาประเทศผู้นำด้านอุตสาหกรรมและการค้าภายในเวลาอันรวดเร็ว และได้พยายามให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศที่กำลังพัฒนาอื่น ๆ ทั้งในระบอบรัฐบาลและเอกชน ความช่วยเหลือระดับรัฐบาลได้มีการร่วมมือกับนานาชาติ อาทิเช่น เข้าร่วมในแผนการโคลอมโบ การจัดตั้งหน่วยงานให้ความร่วมมือช่วยเหลือระหว่างชาติของญี่ปุ่น (Japan International Cooperation Agency: JICA) ซึ่งเป็นองค์การที่รัฐบาลญี่ปุ่นจัดตั้งขึ้นภายใต้กฎหมาย Japan International Cooperation Agency Law เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2517 ส่วนทางภาคเอกชนก็ได้มีการร่วมให้ความช่วยเหลือโดยส่งผู้เชี่ยวชาญมาอบรม ให้คำแนะนำในสาขาอุตสาหกรรมต่าง ๆ ให้ทุนฝึกอบรมโดยส่งคนไทยไปอบรมยังประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งให้ความร่วมมือใน การถ่ายทอดเทคโนโลยี และร่วมลงทุนกับชาวไทย เป็นต้น

สำหรับด้านเงินกู้ นั้น รัฐบาลญี่ปุ่นได้ให้เริ่มให้เงินกู้แก่ไทยเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2511 เป็นต้นมา ซึ่งเมื่อนับถึงปัจจุบันจะมีมูลค่าทั้งสิ้นประมาณ 30,000 ล้านบาท และเงินกู้ที่ญี่ปุ่นมอบให้แก่ไทยนับว่าเป็นอันดับหนึ่งในบรรดาความช่วยเหลือด้านเงินกู้ระหว่างสองประเทศ

นอกจากโครงการเงินกู้แล้วรัฐบาลญี่ปุ่นยังได้ให้ความช่วยเหลือร่วมมือแก่ประเทศไทยโดยผ่านทางสำนักงาน JICA ซึ่งโครงการช่วยเหลือต่าง ๆ มีดังนี้

- (1) โครงการร่วมมือทางเทคโนโลยี
 - (1.1) โครงการอบรมตัวแทนจากประเทศไทย
 - (1.2) โครงการส่งผู้เชี่ยวชาญมาอบรมเจ้าหน้าที่ไทย
 - (1.3) โครงการให้การอุดหนุนเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่าง ๆ
 - (1.4) โครงการร่วมมือทางเทคโนโลยี โดยแยกเป็น
 - (1.4.1) โครงการศูนย์ความร่วมมือทางเทคโนโลยีด้านก่อสร้าง การขนส่ง การติดต่อสื่อสาร และอื่น ๆ

- (1.4.2) โครงการความร่วมมือด้านเกษตรกรรมและวนศาสตร์
 - (1.4.3) โครงการร่วมมือด้านสาธารณสุข
 - (1.4.4) โครงการร่วมมือด้านอุตสาหกรรมและพลังงาน
 - (1.4.5) โครงการสำรวจเพื่อการพัฒนา
 - (1.4.6) โครงการอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าว
- (2) การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนความช่วยเหลือโดยการให้เปล่า
 - (3) โครงการอาสาสมัครระหว่างชาติ
 - (4) โครงการให้การอุดหนุนด้านเงินทุนและบริการ
 - (5) โครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งผู้เชี่ยวชาญและครอบครัวชาวญี่ปุ่นออกนอกประเทศ
 - (6) โครงการสร้างและอบรมบุคลากรเพื่อความร่วมมือด้านเทคโนโลยี

การช่วยเหลือของญี่ปุ่นโดยผ่านสำนักงาน JICA ประกอบด้วย โครงการต่าง ๆ เหล่านี้ ได้มุ่งแก้ปัญหาการพัฒนาประเทศไทย โดยพยายามวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละด้านเพื่อให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย นอกจากนี้ยังได้ทำการสรุปผลของการดำเนินการช่วยเหลือในแต่ละปีเพื่อแก้ไขอุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการด้วย

ส่วนการให้ความช่วยเหลือในด้านการพัฒนา เศรษฐกิจและการลงทุนของไทย รัฐบาลญี่ปุ่นได้ให้ความช่วยเหลือพอจะสรุปได้ดังนี้

2.3.1 ด้านเกษตรกรรม

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ซึ่งมีปัญหาในการพัฒนาด้านเกษตรกรรมให้มีประสิทธิภาพในการเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น และการพยายามหลีกเลี่ยงภัยพิบัติอันมีผลผลิตทางการเกษตรเพียงไม่กี่ชนิดเป็นหลัก ซึ่งผลผลิตในภาคเกษตรมีมูลค่าถึงร้อยละ 60 ของมูลค่าการส่งออก และร้อยละ 75 ของแรงงานที่มีอยู่ทั้งหมดก็อยู่ในภาคเกษตรกรรมนี้ ส่วนปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การพยายามพัฒนาเกษตรกรกับความเป็นอยู่ การครองชีพ และรายได้ของเกษตรกรทั่วประเทศให้สูงขึ้น

ในด้านการส่งเสริมผลผลิตของประเทศให้สูงขึ้นนั้น รัฐบาลได้มีการส่งเสริมด้านการผลิตหลายประการ เช่น ส่งเสริมการชลประทานให้ดีขึ้น ปรับปรุงเทคนิคการเพาะปลูก การไถพรวนให้เป็นประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ยังส่งเสริมทางด้านการประมงและเลี้ยงสัตว์ การให้สินเชื่อเงินกู้ระยะยาวแก่เกษตรกร ส่งเสริมการตั้งสหกรณ์การเกษตรฯ ส่วนทางด้านการปรับปรุงยกระดับความเป็นอยู่และรายได้ของเกษตรกรนั้น ได้มีการพัฒนาเขตชนบท เช่น สร้างถนนเข้าหมู่บ้าน, สร้างและขุดบ่อน้ำ, ขยายระบบไฟฟ้าสู่ชนบทที่ห่างไกล ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกษตรกรในชนบทที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและอันจะผลในด้านการเพิ่มผลผลิตและจะส่งผลกระทบต่อทำให้เกษตรกรในเขตชนบทมีรายได้สูงขึ้น เน้นการลดช่องว่างระหว่างรายได้ของประชากรอีกด้วย

รัฐบาลญี่ปุ่นได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษด้านการพัฒนาเกษตรกรรมของไทย โดยได้ขยายความช่วยเหลือและความร่วมมือกับไทย เช่น การพัฒนาการชลประทาน ปรับปรุงพันธุ์ข้าวชนิดต่าง ๆ ถั่วเหลือง ยาง ข้าวโพค เมล็ดพืช ฯลฯ การจัดหาปุ๋ยเคมี ช่วยเหลือเกษตรกร การพัฒนาหมู่บ้าน การส่งเสริมอุตสาหกรรม การเลี้ยงหมอนไหม การพัฒนาการประมง และอื่น ๆ เป็นต้น

2.3.2 ด้านอุตสาหกรรมและพลังงาน

ปัญหาพลังงานได้เกิดขึ้นทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ น้ำมันที่มีราคาสูงอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ประเทศต่าง ๆ ได้พยายามเสาะหาแหล่งพลังงานชนิดอื่นมาทดแทน เพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมและเพื่อกิจการอื่นด้วย ประเทศไทยได้ใช้ความพยายามในการจัดสรรพลังงานรูปต่าง ๆ ให้เพียงพอและอย่างมีประสิทธิภาพและมีมาตรการต่าง ๆ เพื่อการประหยัดการใช้น้ำมันด้วย มีการพัฒนาหาแหล่งพลังงานอย่างอื่นมาทดแทน เช่น พลังงานที่ได้จากน้ำ การชดเชยชาติ ดิกไนท์ เชื้อเพลิง Gasohol นอกจากนี้ยังได้พยายามพัฒนาและขยายระบบการแจกพลังงานต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้า ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

รัฐบาลญี่ปุ่นได้ให้ความร่วมมือกับไทยในการพัฒนาทั้งทางด้านอุตสาหกรรมและด้านพลังงาน เช่น ให้ความร่วมมือในโครงการการไฟฟ้าจากพลังน้ำ โครงการสถานีจ่าย

พลังงาน, โครงการแยกและขยายการส่งกระแสไฟฟ้า และโครงการพัฒนากระแสไฟฟ้าเพื่อชนบท เป็นต้น

ส่วนทางด้านอุตสาหกรรม รัฐบาลญี่ปุ่นได้ให้ความช่วยเหลือในโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกโครงการศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน โครงการส่งผู้เชี่ยวชาญมาอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี โครงการสำรวจเพื่อการพัฒนา โครงการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เพื่อการให้สินเชื่อแก่ผู้ลงทุนในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

2.3.3 ด้านคมนาคม

การติดต่อสื่อสารและการขนส่งเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเทศไทยได้พยายามพัฒนาด้านการติดต่อสื่อสารและการขนส่ง อย่างรีบเร่งเพื่อการพัฒนาประเทศ เช่น การขยายทางหลวงและถนน การปรับปรุงการรถไฟ การขยายและรักษาทางเดินเรือชายฝั่ง-แม่น้ำลำคลอง การปรับปรุงระบบโทรศัพท์ทั้งในเมืองตลอดจนระบบโทรศัพท์ทางไกล นอกจากนี้ยังได้ทำการขยายพลาสมาสถาน การสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา และโครงการอื่น ๆ เช่น รถไฟเขตชานเมือง ระบบขนส่งมวลชน และการขนส่งทางรถบรรทุก เป็นต้น

รัฐบาลญี่ปุ่นได้ให้ความร่วมมือในการพัฒนาทางด้านการติดต่อสื่อสารและการขนส่ง อาทิ โครงการขยายทางหลวงเพื่อรถบรรทุก, โครงการสร้างถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้านกับเส้นทางลำเรียงผลผลิตสู่ตลาด, โครงการศูนย์อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างถนน, โครงการติดต่อโทรคมนาคม เป็นต้น

2.3.4 ด้านสาธารณสุข

ประเทศไทยมีประชากร 47 ล้านคน ซึ่งอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร 5 ล้านคน ซึ่งมากกว่าสิงคโปร์เท่าตัว ประมาณร้อยละ 11 ของประชากร และร้อยละ 30 ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในกรุงเทพมหานคร อาณาเขตกรุงเทพมหานครได้ขยายบริเวณออกไปรอบข้างทีละน้อย ปัญหาคือ ตัวของชุมชน การปรับปรุงสวัสดิการของประชากรซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างหนาแน่นยังไม่เพียงพอและทันกาลต่อการขยาย

รัฐบาลญี่ปุ่นได้เริ่มให้ความร่วมมือทางด้านการปรับปรุงสวัสดิการชุมชนเมื่อปี 2521 นี้เอง โดยได้สนับสนุนโครงการประปาทั้งในกรุงเทพมหานครและที่จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดำเนินการสำรวจเพื่อการพัฒนาโครงการ การกำจัดขยะและการระบบน้ำทิ้งของกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังได้บริจาคซีเมนต์เพื่อการเคหะสำหรับผู้มีรายได้อีกด้วย

2.3.5 ด้านสาธารณสุข

เงื่อนไขพื้นฐานอย่างหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยมีเสถียรภาพคือการควบคุมการเพิ่มขึ้นของประชากรและการส่งเสริมสวัสดิการสังคมร้อยละ 25 ของประชากรทั้งหมดมีรายได้น้อยกว่า 3,000 บาท/ปี แต่รายได้น้อยต่อประชากรเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 12,000 บาท บริการสาธารณสุขของประเทศขาดแคลนอย่างมาก โดยเฉพาะในเขตชนบท คือมีแพทย์ประจำอยู่ในเขตชนบทเพียงประมาณร้อยละ 5 ของปริมาณแพทย์ทั้งหมดเท่านั้น และนอกจากปัญหาดังกล่าวแล้ว ยังมีปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมซึ่งเกิดจากชนกลุ่มน้อย ชาวลาว เวียดนาม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ลี้ภัยชาวกัมพูชา ที่ลี้ภัยมาอาศัยอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2522 รัฐบาลไทยได้พยายามส่งเสริมการจัดบริการด้านสาธารณสุข การส่งเสริมสุขภาพของมวลชน จัดหาแหล่งน้ำในเขตชนบทเพื่อใช้ในการบริโภค และการวางแผนครอบครัว ฯลฯ

รัฐบาลญี่ปุ่นได้ให้ความช่วยเหลือและขยายความร่วมมือทางด้านนี้ออกไปในหลาย ๆ ด้าน เช่น การค้นคว้าวิจัยไวรัสและมะเร็ง การบริการด้านสุขภาพในเขตชนบท การวางแผนครอบครัว โครงการศูนย์สวัสดิการเยาวชนคนดอง โครงการขยายโรงพยาบาลมหาราชเพื่อทำให้เป็นโรงพยาบาลที่ใหญ่ที่สุดในภาคใต้ ทางด้านผู้ลี้ภัยชาวจีนและชาวไทยที่ยากจน ได้มีการส่งคณะผู้ช่วยเหลือบริจาคเงินสร้างศูนย์สาธารณสุขระแวกชุกและสร้างแหล่งน้ำที่พักผู้ลี้ภัย นอกจากนี้ยังบริจาคเงินช่วยเหลือ เพื่อผู้ลี้ภัยอีกด้วย

2.3.6 ด้านการศึกษาและวัฒนธรรม

การศึกษาเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาติ แม้ว่าประเทศไทยจะมีอัตราของผู้หนังสือไม่มากนัก แต่ยังคงมีปัญหาต่าง ๆ อีกมากในด้านการศึกษา ซึ่งประเทศไทยก็ได้ให้ความพยายามที่จะปรับปรุงทางด้านการศึกษาและวัฒนธรรมเพื่อที่จะได้มีประชากรที่มีคุณภาพและเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาประเทศต่อไป

รัฐบาลญี่ปุ่นได้ให้ความช่วยเหลือร่วมมือพัฒนาการเรียนการสอนในหลาย ๆ ด้าน เช่น ใ้การอุดหนุนด้านอุปกรณ์การวิจัย อุปกรณ์ห้องโสตทัศนศึกษาสำหรับการเรียนภาษาญี่ปุ่น อุปกรณ์กีฬาสำหรับมหาวิทยาลัย ศูนย์ทดลองส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตร ส่งเสริมการเรียนการสอนเทคโนโลยีและการโทรคมนาคม นอกจากนี้ยังได้ให้ความช่วยเหลือโครงการทุนบำรุงรักษาปรักหักพังในจังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นราชธานีของราชวงศ์แรกแห่งชาติไทยอีกด้วย ฯลฯ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.4 การแก้ไขความไม่สมดุลทางการค้าระหว่างประเทศไทยและญี่ปุ่น

2.4.1 ปัญหาการค้าระหว่างประเทศไทยและญี่ปุ่น

จากการพิจารณาโครงสร้างการค้าและแนวโน้มระหว่างประเทศไทยและญี่ปุ่น ที่กล่าวมาในหัวข้อก่อน จะเห็นว่าประเทศไทยขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นเป็นมูลค่าสูง และเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตลอดช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา แม้ว่าในระยะหลังสัดส่วนการค้าระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่นจะมีแนวโน้มลดลงทั้งด้านการส่งออกและการนำเข้า เมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าการค้ารวมของไทยก็ตาม แต่ปรากฏว่า ยอดขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นมิได้ลดลง แต่กลับยังคงมีมูลค่าค่อนข้างสูงมาก สาเหตุของความไม่สมดุลทางการค้าระหว่างประเทศไทยและญี่ปุ่นเกิดจากปัญหาทั้งด้านโครงสร้างและสถาบัน ซึ่งพอจะกล่าวประมวลสรุปได้ดังนี้¹

ก. ปัญหาด้านการนำเข้าสินค้าเข้าของไทยจากญี่ปุ่น

1) ประเทศไทยมีนโยบายพัฒนาประเทศโดยเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมให้เจริญก้าวหน้ารวดเร็ว ในขณะที่โครงสร้างการผลิตพื้นฐานยังเป็นเกษตรกรรม จึงทำให้มีความต้องการนำเข้าสินค้าประเภททุนและวัตถุดิบจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก เพื่อการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมสนองความต้องการภายในประเทศและเพื่อการส่งออก ประเทศไทยจึงต้องพึ่งพาการนำเข้าจากญี่ปุ่นมากกว่าประเทศอื่น การกระจายแหล่งอุปทานสินค้าเหล่านี้ยังไม่กว้างขวางพอ

2) การเพิ่มขึ้นของประชากรและการที่ประชากรมีรายได้สูงขึ้น ทำให้มีความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภคจากต่างประเทศมากขึ้น ทั้งสินค้าที่จำเป็นและสินค้าฟุ่มเฟือย

¹ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, กรมพาณิชย์สัมพันธ์, สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และสมาคมอุตสาหกรรมไทย, "ภาวะและปัญหาการส่งสินค้าออกไปญี่ปุ่น," เอกสารประกอบการสัมมนา ณ ห้องประชุมสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร, ระหว่างวันที่ 27 - 28 พฤษภาคม 2518, หน้า 57-62.

และสิ่งสำคัญคือสินค้าเข้าส่วนใหญ่ของประเทศไทยสามารถทำได้โดยเสรีไม่มีการกักตุน นำเข้าดังเช่นบางประเทศ ประกอบกับสินค้าญี่ปุ่นมีราคาค่อนข้างถูก และคุณภาพดีพอสมควร จึงทำให้มีการนำสินค้าเข้าจากญี่ปุ่นมากกว่าประเทศอื่น

3) ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มาลงทุนในประเทศไทยมากที่สุด ทั้งอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และมีได้รับการส่งเสริม ดังนั้น บริษัทญี่ปุ่นจึงมีแนวโน้มที่จะตั้งซื้อสินค้าประเภททุน ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องการจากประเทศตนเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้เงินทุนไหลเข้าที่มาจากญี่ปุ่นทั้งในรูปเงินลงทุนและเงินกู้ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนยังมีสัญญาผูกมัดให้ประเทศไทยต้องซื้อวัตถุดิบและเครื่องจักรจากญี่ปุ่น โดยตรงตามราคาที่กำหนดไว้ซึ่งมักจะสูงกว่าปกติไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 - 300

4) พ่อค้าญี่ปุ่นมีเทคนิคด้านการค้าค่อนข้างสูงในการประกอบกิจการในประเทศไทย กล่าวคือ พ่อค้าญี่ปุ่นพยายามขายสินค้าให้ได้มากที่สุด โดยยอมให้ผู้ซื้อในประเทศไทยได้รับสินเชื่อกิจการ (Suppliers' Credit) ได้ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทำให้สามารถส่งสินค้าเข้าจากญี่ปุ่นได้มากเป็นพิเศษ นอกจากนี้พ่อค้าญี่ปุ่นยังมีความชำนาญในด้านการตลาดและสามารถเข้าถึงผู้บริโภคไทยโดยบริษัทตัวแทนญี่ปุ่นในไทยได้อาศัยการวิจัยตลาด การโฆษณาและส่งเสริมการขายสินค้าญี่ปุ่นในประเทศไทยอย่างเข้มแข็งและประสบผลสำเร็จ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการเลียนแบบในการบริโภค (Demonstration Effects) ของคนไทย จนทำให้สินค้าฟุ่มเฟือยจากญี่ปุ่นได้กลายเป็นสินค้าจำเป็นต่อชีวิตประจำวันของคนไทยไปในที่สุด เช่น วิทยุ โทรทัศน์ รถยนต์ และเครื่องสำอางค์ เป็นต้น

ข. ปัญหาและอุปสรรคด้านการส่งสินค้าออกของไทย ไปยังญี่ปุ่น

1) สินค้าที่ญี่ปุ่นซื้อจากประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรและแร่ ซึ่งมีหลายชนิดที่ประเทศไทยต้องพึ่งตลาดญี่ปุ่นมาก แต่ทางญี่ปุ่นก็มีนโยบายซื้อสินค้าคุณภาพดีและราคาถูก จึงกำหนดมาตรฐานคุณภาพสินค้าไว้สูงและเงื่อนไขต่าง ๆ ตลอดจนส่งเสริมการเพาะปลูกพืชเกษตรที่ต้องการในประเทศต่าง ๆ เพื่อให้มีสินค้าพอเพียงและราคาถูก การกระทำดังกล่าวทำให้ญี่ปุ่นสามารถคร่าราคาสินค้าไทย โดยอ้างว่าซื้อจากแหล่งอื่นได้ถูกกว่า เช่น ถั่วเขียวผิวดำ และพุดอโรห์ เป็นต้น

2) รัฐบาลญี่ปุ่นมีข้อจำกัดการนำเข้าทั้งด้านภาษีและมิใช่ภาษี ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการส่งสินค้าไทยไปยังญี่ปุ่น เช่น การควบคุมปริมาณนำเข้า หรือการซื้อโควตานำเข้าในสินค้าอาหารทะเลแช่เย็น ถั่วต่าง ๆ น้ำตาล สับปะรดกระป๋อง ฯลฯ รัฐบาลญี่ปุ่นจะกำหนดปริมาณการนำเข้าในแต่ละปีแตกต่างกัน โดยถือผลผลิตภายในประเทศเป็นตัวกำหนด นอกจากนี้รัฐบาลญี่ปุ่นมักจะกีดกันการนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมไทยที่ส่งไปยังญี่ปุ่น ทั้ง ๆ ที่สินค้านั้นผลิตโดยบริษัทผู้ผลิตญี่ปุ่นที่เข้ามาลงทุนในไทยแต่ญี่ปุ่นก็ไม่ยอมซื้อ โดยอ้างว่ามีนโยบายผลิตเพื่อสนองความต้องการภายในประเทศไทยเท่านั้นหรือเพื่อส่งออกไปประเทศที่สาม จนบางครั้งเป็นเหตุให้ประเทศไทยได้รับความเสียหายมาก เพราะญี่ปุ่นหันไปซื้อจากประเทศอื่นแทน

3) พ่อค้าญี่ปุ่นในประเทศไทยซึ่งประกอบธุรกิจด้านการส่งสินค้าออกไปญี่ปุ่นมิได้ให้ความร่วมมือกับประเทศไทยในการส่งสินค้าไทยออกไปจำหน่ายญี่ปุ่นอย่างจริงจัง เพราะมุ่งในด้านการค้ากำไร โดยไม่คำนึงถึงการทำประโยชน์ในด้านการส่งออกแก่ประเทศไทย และการสั่งซื้อสินค้าจากประเทศไทย ผู้นำเข้าของญี่ปุ่นจะเลือกซื้อเฉพาะสินค้าจากบริษัทผู้ผลิตที่ญี่ปุ่นเป็นเจ้าของ หรือมีหุ้นส่วนอยู่ควยเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ผลประโยชน์จากการค้ากับญี่ปุ่นมิได้ตกถึงบริษัทของคนไทยเท่าที่ควร

4) การดำเนินงานด้านการตลาดของผู้ส่งสินค้าออกของไทยยังไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้สินค้าไทยไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายในตลาดญี่ปุ่น ทั้งนี้ เพราะขาดการดำเนินการสำรวจและวิจัยการตลาด (Market Survey and Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้ง ถูกต้องและเป็นประโยชน์ในการส่งออกอย่างแท้จริง

5) ผู้ส่งออกของไทยส่วนใหญ่ไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้ ทำให้ขาดอำนาจในการต่อรองทางการค้ากับผู้ซื้อของญี่ปุ่น ซึ่งมีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นสำหรับในด้านการตลาด พ่อค้าคนกลางมักทำการกักตุนสินค้าเพื่อเก็งกำไร ทำให้ผู้ส่งออกประสบปัญหาในการจัดหาสินค้าเพื่อส่งมอบให้ผู้ซื้อตามสัญญา

นอกจากนี้ผู้ส่งออกของไทยจำนวนมากที่ประกอบการค้าในลักษณะ
ฉวยโอกาส โดยมุ่งแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนในระยะสั้น หากจะต้องเสี่ยงต่อการขาดทุน
ก็มักจะทิ้งสัญญา หรือบางครั้งสินค้าส่งออกยังมีคุณภาพไม่ได้มาตรฐานตามที่ตลาดต้องการ
ผู้ส่งออกไทยก็มักจะปลอมแปลงคุณภาพสินค้าที่ทำสัญญาขายให้กับผู้ซื้อผู้ป้อน ทำให้ฝ่ายผู้ซื้อผู้ป้อน
ประสบความเสียหายจนเกิดความเบื่อหน่ายไม่อยากจะซื้อสินค้าจากประเทศไทย และทำให้ผู้
ส่งออกของไทยเสื่อมเสียชื่อเสียง เป็นต้น

6) ประเทศไทยพึ่งการส่งสินค้าออกไปยังญี่ปุ่นมากเกินไป และ
ขาดความพยายามอย่างจริงจังในการกระจายตลาดรับซื้อ เมื่อเกิดปัญหาหรืออุปสรรคในค่าน
การรับซื้อจากญี่ปุ่นก็ส่งผลต่อการส่งออกของไทยอย่างรุนแรง นอกจากนี้ยังมีสินค้าบางอย่างที่
ไทยประสบปัญหาคานอุปทาน คือ สินค้าซึ่งฝ่ายไทยไม่สามารถเพิ่มปริมาณการผลิตให้เพียงพอ
แก่ความต้องการของผู้ป้อนตามที่กำหนดไว้ในเป้าหมาย

ค. ปัญหาอื่น ๆ

1) เกี่ยวกับชำระเงินซื้อขายสินค้านระหว่างประเทศไทยและญี่ปุ่น
พหุคญี่ปุ่นมักจะกำหนดให้ประเทศไทยชำระเงินค่าสินค้าเป็นเงินเยน แต่ญี่ปุ่นชำระเงินค่า
สินค้าเป็นเงินเหรียญสหรัฐ ทำให้ประเทศไทยต้องเสียเปรียบจากอัตราแลกเปลี่ยนทั้งสอง
ด้าน เพราะในขณะที่ค่าเงินเยนมีความมั่นคงเพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับ ส่วนค่าเงินเหรียญสหรัฐ
กลับอ่อนตัวลงเรื่อย ๆ ฉะนั้น รายได้เงินตราต่างประเทศจากการส่งสินค้าออกสุทธิที่ประเทศ
ไทยจะไ้รับจึงมีแนวโน้มต่ำกว่าที่ควร ในขณะที่ประเทศไทยต้องจ่ายเงินตราต่างประเทศ
เพื่อนำสินค้าเข้าสูงกว่าที่ควรโดยเปรียบเทียบ

2) เกี่ยวกับระบบการขนส่งสินค้าทั้งในประเทศและระหว่าง
ประเทศ กล่าวคือ ระบบและวิธีการในการขนส่งสินค้าของไทยยังไม่ทันสมัย และไม่เพียงพอ
นอกจากจะทำให้ต้นทุนค่าขนส่งสินค้าสูงแล้ว ยังเป็นอุปสรรคต่อการส่งสินค้าออกไปทาง
ประเทศได้อย่างรวดเร็ว และปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งคือ การที่ประเทศไทยมีเรือเดินสมุทร

น้อย และส่วนมากเป็นเรือชั้นสอง จึงเปิดช่องทางใหม่บริษัทเดินเรือญี่ปุ่นซึ่งรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เรียกว่าชมรมการเดินเรือ (Shipping Conference) สามารถกำหนดการระวางคาขนส่ง และคาประกันภัย ในอัตราสูงในลักษณะที่ไม่เป็นธรรมต่อสินค้าไทยได้ เท่ากับเป็นการเพิ่มต้นทุนการส่งออกของไทย ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งอื่น ๆ เป็นต้น

2.4.2 มาตรการแก้ไขปัญหาการค้าขาดดุลกับญี่ปุ่น

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 เป็นต้นมา ประเทศไทยเป็นฝ่ายขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นตลอดมา และการขาดดุลมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้นรัฐบาลซึ่งรับผิดชอบโดยกระทรวงพาณิชย์จึงเริ่มมีนโยบายที่จะแก้ไข้ปัญหาในเรื่องนี้อย่างจริงจัง โดยพยายามเน้นในด้านกาขยายการส่งสินค้าออกไปญี่ปุ่นเป็นสำคัญ ทั้งนี้ รัฐบาลได้กำหนดนโยบายในระยะนั้น¹ คือ

- (1) กำหนดเป้าหมายการค้ากับประเทศญี่ปุ่นให้บรรลุผลภายในระยะเวลา 5 ปี
- (2) ให้มีการจัดทำแผนการค้า (Trade Plan) ทั้งด้านการส่งสินค้าออกและการนำสินค้าเข้ากับญี่ปุ่น
- (3) ให้มีการกำหนดมาตรการที่แน่นอน ชัดเจน และมีผลในทางปฏิบัติ (Specific and Effective Measures) โดยประสานงานและร่วมมือกับภาคเอกชนอย่างใกล้ชิด

สำหรับมาตรการและกลไกการแก้ปัญหาดุลการค้าที่สำคัญ คือ การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมมือทางการค้าไทย-ญี่ปุ่น ระดับรัฐบาลและเอกชน ซึ่งได้มีการประชุมร่วมกันเป็นครั้งแรกที่กรุงเทพฯ เมื่อปี พ.ศ. 2513 โดยมีการจัดทำเป้าหมายการส่งสินค้าไทยไปญี่ปุ่นเป็นรายปี ทั้งนี้ ฝ่ายเอกชนของไทยคือ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ดำเนินการ

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 63.

เจรจาการค้ากับฝ่ายเอกชนของญี่ปุ่น คือ สหพันธ์องค์การเศรษฐกิจของญี่ปุ่น (KEIDANREN)
หลังจากนั้นภาครัฐบาลของทั้งสองประเทศจะร่วมกันพิจารณาเป้าหมายการค้าอีกครั้งหนึ่ง

สาระสำคัญของการเจรจาในครั้งนั้นคือ ให้มีการดำเนินการแก้ไขปัญหา
และขจัดอุปสรรคทางการค้าที่ผู้ส่งออกของไทยประสบอยู่ รวมทั้ง ขอให้ญี่ปุ่นขยายการให้สิทธิ
พิเศษทางการค้าแก่สินค้าไทย เป็นต้น

การประชุมของคณะกรรมการร่วมมือทางการค้าไทย-ญี่ปุ่น ได้ดำเนิน
มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ยกเว้นในปี พ.ศ. 2523 ที่คณะกรรมการทั้งสองฝ่ายมิได้มีการ
เจรจาจัดทำเป้าหมายการค้าร่วมกัน เนื่องจากได้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางค่าน
การเมืองขึ้นในญี่ปุ่นและประเทศไทย สำหรับปี พ.ศ. 2524 ฝ่ายญี่ปุ่นขอให้เปลี่ยนแปลง
รูปแบบการประชุมใหม่จากการประชุม "คณะกรรมการร่วมมือทางการค้าไทย-ญี่ปุ่น" เป็น
"คณะกรรมการร่วมทางการค้าและเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (Thailand-Japan Joint Trade
and Economic Committee)"¹ ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้นอกจากจะพิจารณาค่านการ
ค้าแล้ว ยังพิจารณาครอบคลุมในด้านเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น การลงทุน และความร่วมมือ
ช่วยเหลือทางวิชาการ

¹ การประชุมแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ

(1) ระดับล่าง (Low Level) ได้แก่ การประชุมของคณะผู้เชี่ยวชาญ
ร่วมไทย-ญี่ปุ่น (Thailand-Japan Joint Expert Group) ทำหน้าที่พิจารณากำหนด
เป้าหมายส่งออกจากประเทศไทยไปญี่ปุ่นในแต่ละปี และติดตามผลการปฏิบัติทุก 3 เดือน เพื่อ
ให้เป็นไปตามเป้าหมาย โดยมีหอการค้าญี่ปุ่นประจำกรุงเทพฯ ทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญฝ่าย
ญี่ปุ่น และมีสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเป็นหัวหน้าคณะผู้เชี่ยวชาญฝ่ายประเทศไทย โดย
ร่วมมือกับสมาคมการค้าต่าง ๆ ในการเจรจากับญี่ปุ่นทุกครั้ง

อย่างไรก็ตาม ตลอดระยะเวลา 11 ปีที่ผ่านมาของความร่วมมือฯ อาจกล่าวได้ว่าการกำหนดเป้าหมายส่งสินค้าไทยไปญี่ปุ่นไปบรรลุผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร ดังจะเห็น จากข้อมูลในตารางที่ 2.9 แสดงเปรียบเทียบสินค้าที่กำหนดไว้ในเป้าหมายสำหรับส่งออกไปญี่ปุ่นต่ำกว่าเป้าหมายของรายการสินค้าทั้งหมด สินค้าออกของไทยที่ส่งออกไปญี่ปุ่นได้ครบ - เกินกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ไม่ถึงร้อยละ 50 และบางปีโดยเฉพาะปีพ.ศ. 2518 ประเทศไทยสามารถส่งสินค้าออกได้ครบ - เกินเป้าหมายเพียงร้อยละ 9.6 เท่านั้น และทุกปีจะปรากฏว่ามีสินค้าที่ไม่มีการส่งออกเลย ทั้งๆที่ได้กำหนดเป้าหมายไว้

สาเหตุ ที่การกำหนดเป้าหมายการส่งสินค้าออกของประเทศไทยไปยังญี่ปุ่นไม่บรรลุ

ตามที่ต้องการ พอจะสรุปได้ดังนี้ คือ

- 1) การประชุมเพื่อกำหนดเป้าหมายสินค้าออกประเทศไทยกับญี่ปุ่นในแต่ละครั้งนั้น ไม่เป็นการผูกมัดว่าทั้งสองฝ่ายจะคงปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เสมอไป ฉะนั้นญี่ปุ่นซึ่งก็ได้มีความตั้งใจจริงที่จะร่วมมือ จึงไม่มีความรับผิดชอบต่อกองรวมกันในการแก้ปัญหาการเสียเปรียบดุลการค้าของประเทศไทยเท่าใดนัก
- 2) ในบางปี ฝ่ายประเทศไทยเองมีปัญหาค่านอุปทานสินค้า คือไม่มีสินค้าขายให้ญี่ปุ่นตามความต้องการ หรือตามข้อตกลง หรืออาจเป็นเพราะเกิดจากผลผลิตมีจำนวนมาก แต่ถูกพ่อค้าญี่ปุ่นกดราคารับซื้อต่ำกว่าราคาตลาดโลกมากจนทำให้ต้องขาดทุนหนัก พ่อค้าไทยจึงงดการส่งสินค้าออกไปญี่ปุ่น เลือกขายให้แก่ประเทศอื่นแทน เป็นต้น

(2) ระดับสูง (Top Level) การประชุมคณะกรรมการร่วมทางการค้าและเศรษฐกิจซึ่งทางไคกันเรน (KEIDANREN) ของญี่ปุ่น และสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจะผลัดกันเป็นเจ้าภาพคนละปี สำหรับการประชุมระดับนี้ยังแบ่งออกเป็น 2 ประการคือ ประการแรกเป็นการประชุมเพื่อความร่วมมือทางการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อให้การกำหนดเป้าหมายการค้าของไทย - ญี่ปุ่น จากการประชุมในระดับกลางในแต่ละปีมีผลในการปฏิบัติอย่างจริงจังต่อไป รวมทั้งเพื่อให้การปรึกษาหารือและหาทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคทางการค้าต่างๆให้ลดน้อยลง ประการที่สองเป็นการประชุมเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางด้านการลงทุน และการขอความช่วยเหลือทางด้านวิชาการจากญี่ปุ่นเป็นหลัก

3) การกำหนดมาตรการกีดกันการนำเข้าของญี่ปุ่น ทั้งด้านภาษีและมิใช่ภาษี เพื่อคุ้มครอง
 ผลิตภายในประเทศ และรักษาดุลประโยชน์ทางการค้าสูงสุดของญี่ปุ่น ซึ่งรัฐบาลญี่ปุ่นมักจะกำหนดปริมาณ
 การนำเข้าสินค้าจากประเทศไทยในแต่ละปีแตกต่างกันออกไป ทั้งที่ผู้นำเข้าของญี่ปุ่นเองก็ต้องการซื้อจาก
 ต่างประเทศเป็นจำนวนมาก แต่รัฐบาลญี่ปุ่นก็กำหนดนโยบายเชิงวงกตสั่งห้ามการนำเข้าจากต่างประเทศ
 โทงกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ญี่ปุ่นก็ยังพยายามกระชวยแหล่งซื้อสินค้า เพื่อมิให้ของซึ่งมาจากประเทศไทย
 มากเกินไป

สรุปปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้การส่งสินค้าออกของไทยมิได้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
 นอกจากเกิดจากการกระทำของฝ่ายญี่ปุ่นแล้ว ฝ่ายไทยเองก็มีส่วนที่ทำให้การกำหนดเป้าหมายล้มเหลว
 เช่นกัน เนื่องจากการกำหนดเป้าหมายมักจะมีได้ศึกษาถึงข้อเท็จจริงในด้านการผลิต และความสามารถใน
 การส่งออกอย่างรอบคอบ และความไม่รับผิดชอบของพ่อค้าไทยเท่าที่ควร

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.9

เปรียบเทียบผลการกำหนดเป้าหมายด้านค่าตอบแทนและจำนวนบุคลากรที่ออกจากรี. พ.ศ. 2513-2524

การสังเกต	พ.ศ. 2513		พ.ศ. 2514		พ.ศ. 2515		พ.ศ. 2516		พ.ศ. 2517		พ.ศ. 2518		พ.ศ. 2519		พ.ศ. 2520		พ.ศ. 2521		พ.ศ. 2522		พ.ศ. 2524	
	รายการ	%	รายการ	%	รายการ	%	รายการ	%	รายการ	%	รายการ	%	รายการ	%	รายการ	%	รายการ	%	รายการ	%	รายการ	%
สินค้าที่คำนวณเป้าหมายไว้ทั้งหมด	31	100	33	100	54	100	90	100	65	100	73	100	63	100	54	100	50	100	39	100	40	100
ได้ผลใกล้เคียง-เกินเป้าหมาย	11	35.5	11	33.3	10	17.2	13	14.4	9	13.8	7	9.6	16	25.4	10	18.5	16	32.0	13	46.15	6	15.0
ได้ผลใกล้เคียงเกินเป้าหมาย (ไม่ต่ำกว่า 90% ของเป้าหมาย)	2	6.5	3	9.1	1	1.7	1	1.1	1	1.5	2	2.7	2	3.2	6	11.1	7	14.0	5	12.32	2	5.0
ไม่ผลต่ำกว่าเป้าหมาย	17	54.8	17	51.5	26	44.8	33	42.2	41	63.1	42	57.5	29	46.0	32	59.3	25	50.0	16	41.03	25	62.5
มีการสังเกต แต่เปรียบเทียบเป้าหมายไม่ได้ เนื่องจากแนวข้อสินค้าความเป้าหมาย	-	-	-	-	5	8.6	11	12.2	9	13.8	11	15.1	6	9.5	-	-	1	2.0	-	-	5	12.5
ผลการดำเนินงานตามสถิติบุคลากร	-	-	-	-	5	8.6	11	12.2	9	13.8	11	15.1	6	9.5	-	-	1	2.0	-	-	5	12.5
ไม่มีการส่งออก	1	3.2	2	6.1	16	27.6	27	30.0	5	7.7	11	15.1	10	15.9	6	11.1	1	2.0	-	-	2	5.0
รวมมูลค่าสินค้าความเป้าหมาย (ด้านบาท)	3,266.1		3,529.8		3,449.8		6,703.5		10,890.6		10,633.3		13,770.1		11,006.9		12,120.4		17,980.0		16,602.5	

ที่มา : ประมวลจากข้อมูลสถิติการดำเนินงานของแผนกสถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

หมายเหตุ : ปี พ.ศ. 2523 ไม่มีการแจ้งราคาเป้าหมายรายหน่วยงาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย